

Sygn. akt: II C 410/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2013 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie – II Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Małgorzata Mączkowska

Protokolant: sekr. sąd. Bożena Majewska

po rozpoznaniu w dniu 6 marca 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. W.

przeciwko Skarbowi Państwa – Ministrowi Skarbu Państwa

o zapłatę

I. oddala powództwo;

II. oddala wniosek pozwanego o zasądzenie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

III. koszty opłaty sądowej od pozwu przejmuje na rachunek Skarbu Państwa – kasy Sądu Okręgowego w Warszawie.

SSO Małgorzata Mączkowska

Sygn. akt: **II C 410/12**

UZASADNIENIE

Powód Z. W. pozwem z dnia 15 maja 2012 r. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra Skarbu Państwa kwoty 16.327.357 zł., tytułem odszkodowania za wydanie niezgodnego z prawem wyroku. Jako podstawę powództwa powód wskazał art. 424^{1b} k.p.c.

Powód podał, że na skutek wypadku komunikacyjnego z dnia 19 stycznia 1999 r. stał się niezdolny do pracy, a więc nie uzyskiwał dochodów. Na skutek stronniczego postępowania Sądu Okręgowego w Zielonej Górze odrzucono pozew powoda, następnie Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił apelację powoda, zaś Sąd Najwyższy odrzucił skargę kasacyjną. Powód wskazał, że gdyby został wydany prawidłowy wyrok i powód dostałby odszkodowanie za wypadek, to kupiłby 741 hektarów gruntów, budynki i miałby dochód z prowadzonej działalności. Kwota dochodzona pozwem stanowi odszkodowanie za niemożność kupna 741 ha gruntów, budynków i za nieosiągnięcie dochodu z tych nieruchomości (pозew – k. 1-4, 24, pismo powoda z dnia 3 stycznia 2013 r. – k. 59-61).

Pozwany Skarb Państwa – Minister Skarbu Państwa wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów procesu. Pozwany podniósł, że wobec odrzucenia skargi kasacyjnej powoda, która jest traktowana jak orzeczenie wydane w wyniku rozpoznania skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, nie została spełniona przesłanka do dochodzenia odszkodowania. Ponadto brak jest stwierdzenia niezgodności z prawem tych orzeczeń. Wreszcie pozwany zakwestionował wysokość szkody (odpowiedź na pozew – k. 50-52).

Sąd ustalił następujący **stan faktyczny**:

W dniu 19 stycznia 1999 r. Z. W. uległ wypadkowi samochodowemu, w którym doznał złamania dwóch żeber i pourazowej przewlekłej neuralgii międzyżebrowej po tym złamaniu, czyli odczuwa przewlekłe bóle w tej okolicy, co stanowi 10 % trwały uszczerbek na zdrowiu. Jest zdolny do pracy, ale nie może wykonywać ciężkiej pracy fizycznej. Obecnie ma (...). Z wykształcenia jest rolnikiem, ma prawo jazdy kategorii A, B, T (kopia opinii lekarskiej – k. 29, oświadczenie powoda zawarte w piśmie z dnia 29 maja 2012 r. – k. 28 oraz w skardze kasacyjnej – k. 8v).

Z. W. wniósł pozew przeciwko (...) S.A. w W. o zapłatę zadośćuczynienia i odszkodowania w związku z wypadkiem z dnia 19 stycznia 1999 r. Postępowanie w tej sprawie toczyło się przed Sądem Okręgowym w Zielonej Górze pod sygnaturą akt: I C 92/00 i zostało zakończone ugodą (uzasadnienie skargi kasacyjnej – k. 9).

Z. W. wniósł następnie pozew przeciwko (...) S.A. w W. o zapłatę renty uzupełniającej stanowiącej różnicę pomiędzy pobieraną rolniczą rentą wypadkową a wysokością utraconych dochodów z tytułu prowadzonego gospodarstwa rolnego oraz o zapłatę odszkodowania za utracone korzyści z tytułu niemożności prowadzenia i planowanego rozwoju gospodarstwa rolnego. Z. W. podnosił, że w związku z wypadkiem nie może wykonywać ciężkiej pracy fizycznej w gospodarstwie rolnym, a przed wypadkiem sam wykonywał wszystkie prace w gospodarstwie.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Zielonej Górze, sygn. akt: I C 131/03, powództwo Z. W. zostało oddalone, zaś wniesiona od tego wyroku apelacja powoda została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 12 kwietnia 2006 r., sygn. akt: I ACa 1208/05. Sądy uznały, że powodowi nie przysługuje renta uzupełniająca stanowiąca różnicę pomiędzy pobieraną rolniczą rentą wypadkową a wysokością utraconych dochodów z tytułu prowadzonego gospodarstwa rolnego i nie przysługuje odszkodowanie za utracone korzyści z tytułu niemożności prowadzenia i planowanego rozwoju gospodarstwa rolnego, gdyż nie ma związku przyczynowego pomiędzy utraconymi korzyściami a wypadkiem (uzasadnienie skargi kasacyjnej – k. 9).

Postanowieniem z dnia 10 stycznia 2007 r., sygn. akt: II CSK 468/06, Sąd Najwyższy odrzucił skargę kasacyjną Z. W. wniesioną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 12 kwietnia 2006 r., sygn. akt: I ACa 1208/05, wskazując, że w skardze brak jest uzasadnienia, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne lub że skarga jest oczywiście uzasadniona. Sąd odrzucił skargę na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c. (postanowienie wraz z uzasadnieniem – k. 10-11).

Przed wypadkiem Z. W. zamierzał kupić nieruchomości rolne o powierzchni kilkuset hektarów po cenach preferencyjnych. W tym celu składał zapytania i oferty między innymi do Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa i do Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej i otrzymywał na nie odpowiedzi (zaświadczenie – k. 13, korespondencja – k. 14-21).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił **na podstawie** wyżej wskazanych dowodów, w tym złożonych do akt i powołanych dokumentów, ich odpisów i kopii, przy czym prawdziwość i autentyczność przedstawionych dokumentów nie budziła wątpliwości i nie była kwestionowana przez żadną ze stron.

Sąd oddalił wniosek powoda o zwrócenie się do Sądu Okręgowego w Zielonej Górze o przesłanie akt: I C 131/03 zgłoszony na okoliczność potwierdzenia bezzasadności odmowy powodowi odszkodowania w części dotyczącej utraconych korzyści oraz renty wyrównawczej.

Wniosek ten został złożony przez pełnomocnika powoda na rozprawie w dniu 6 marca 2013 r. Wniosek ten uznać należało za spóźniony, zgodnie z art. 207 § 6 k.p.c. Ponadto wniosek był nieuzasadniony, gdyż powództwo podlegało oddaleniu co do zasady, a zatem przeprowadzenie dowodu z dokumentów znajdujących się w tych aktach było zbędne dla rozstrzygnięcia sprawy. Wreszcie wskazać należy, że nie zostało sprecyzowane, z jakich dokumentów powód chce przeprowadzić dowód i na jaką konkretnie okoliczność. Pełnomocnik powoda nie zgłosił zastrzeżenia co do oddalenia tego wniosku (protokół rozprawy – k. 72-73).

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo było niezasadne. Powód wskazywał jako źródło doznanej szkody prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Zielonej Górze, od którego apelację powoda oddalił Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z dnia 12 kwietnia 2006 r.

Tak sprecyzowane żądanie należało oceniać przez pryzmat regulacji przewidzianej przepisem art. 417¹ § 2 k.c., kształtującym odpowiedzialność odszkodowawczą za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu władzy publicznej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem.

Przepis powyższy wprowadzony został do polskiego porządku prawnego na podstawie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 162, poz. 1692 ze zm.), z mocą obowiązującą od dnia 1 września 2004 r.

Dodatkowo z dniem 25 września 2010 r. przepis ten został znowelizowany ustawą z dnia 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 155, poz. 1037). Zgodnie z art. 4 ust. 1 powołanej ustawy z dnia 22 lipca 2010 r., przepis art. 417¹ § 2 Kodeksu cywilnego w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą ma zastosowanie do orzeczeń, które uprawomocniły się od dnia 17 października 1997 r.

Zgodnie z art. 417¹ § 2 k.c., jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji administracyjnej, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej.

Z treści cytowanego powyżej przepisu wynika, że konieczną przesłanką dochodzenia odszkodowania za szkodę wyrządzoną przez wydanie prawomocnego orzeczenia jest niezgodność z prawem tegoż orzeczenia. Owa bezprawność nie podlega jednak ocenie sądu rozpoznającego sprawę o odszkodowanie, lecz stwierdzenie jej musi nastąpić w odpowiednim postępowaniu, to jest musi istnieć tak zwany prejudykat.

Ustawodawca zrezygnował bowiem z powierzenia kompetencji do oceniania bezprawności w działaniu sądu sądowi powszechnemu (często równorzędnemu lub nawet niższego rzędu), ustanawiając w tym celu specjalny odrębny tryb przed Sądem Najwyższym – skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 424¹-424¹² k.p.c.). Konsekwencją z kolei braku takiego prejudykatu jest niemożność ustalenia, że doszło do bezprawnego działania przy wykonywaniu władzy publicznej, a tym samym przypisania pozwanemu odpowiedzialności odszkodowawczej za szkodę wyrządzoną na skutek takiego działania.

Tak też stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 stycznia 2012 r., sygn. akt: V CNP 42/11 (LEX nr 1215459): „Według znowelizowanego stanu prawnego przeprowadzenie odrębnego postępowania przewidzianego w art. 424¹ i nast. k.p.c. w celu uzyskania prejudykatu stwierdzającego, że prawomocne orzeczenie, które wyrządziło szkodę, jest niezgodne z prawem, stanowi niezbędny etap umożliwiający dochodzenie odszkodowania od Skarbu Państwa tylko w wypadku niektórych orzeczeń sądowych, skonkretyzowanych w przepisach. Są nimi wyroki (art. 424¹ k.p.c.), postanowienia w postępowaniu nieprocesowym, orzekające co do istoty sprawy i kończące postępowanie w sprawie (art. 519² k.p.c.) oraz inne orzeczenia, co do których taką możliwość przewidziano np. w art. 1148¹ § 3 k.p.c., w art. 1151¹ § 3 k.p.c. czy w art. 1215 k.p.c. W wypadku pozostałych prawomocnych orzeczeń skarga o stwierdzenie ich niezgodności z prawem jest niedopuszczalna, a poszkodowany może - po myśli art. art. 424^{1b} k.p.c. - dochodzić bezpośrednio odszkodowania od Skarbu Państwa.”

W sprawie niniejszej nie znajdzie jednak zastosowania powoływany przez powoda art. 424^{1b} k.p.c., zgodnie z którym w wypadku prawomocnych orzeczeń, od których skarga nie przysługuje, odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem można domagać się bez uprzedniego stwierdzenia

niezgodności orzeczenia z prawem w postępowaniu ze skargi, chyba że strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych.

Przepis powyższy bowiem dotyczy orzeczeń tak zwanych wpadkowych, od których nie przysługuje skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem wydanego orzeczenia. Natomiast od orzeczenia merytorycznego, czyli od wyroku przysługuje skarga (art. 424¹ k.p.c.).

Prawomocne orzeczenia, od których skarga nie przysługuje, to w szczególności orzeczenia wydane w sprawach egzekucyjnych (art. 767⁴ § 3 k.p.c.) i w postępowaniu upadłościowym (art. 33 ust. 3 p.u.n. i art. 223 ust. 2 p.u.n.), orzeczenia niemerytoryczne (m.in. postanowienia wydawane w procesie) zarówno kończące, jak i niekończące postępowania w sprawie (cały katalog postanowień rozstrzygających kwestie wpadkowe).

Dodanie przepisu art. 424^{1b} k.p.c. ustawą z dnia 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny... stanowi konsekwencję zmiany systemu dochodzenia odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej prawomocnym orzeczeniem sądowym, spowodowanej orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 kwietnia 2008 r., sygn. SK 77/06 (OTK-A 2008 nr 3, poz. 39). W orzeczeniu tym zakwestionowano konstytucyjność art. 424¹ k.p.c. w części ograniczającej zakres dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia do orzeczeń kończących postępowanie w sprawie. W konsekwencji takiego ograniczenia w razie wydania prawomocnego orzeczenia, które nie kończy postępowania w sprawie, naruszającego jednak prawa strony i prowadzącego do powstania szkody, strona nie mogłaby dochodzić odpowiedniego odszkodowania od Skarbu Państwa. Skutkiem cytowanego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego było przyjęcie, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia przysługuje zarówno w stosunku do orzeczeń kończących postępowanie, jak i orzeczeń niekończących postępowania w sprawie (por. Mariusz P. Wójcik „Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego”).

Powód jako źródło szkody wskazał wyroki sądów pierwszej i drugiej instancji, a zatem orzeczenia merytoryczne, zaś w takim przypadku przysługuje prawo wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji. Dlatego też w niniejszej sprawie nie może znaleźć zastosowania art. 424^{1b} k.p.c.

Skoro powód wywodzi szkodę z prawomocnego wyroku oddalającego jego powództwo, to niezbędną i podstawową przesłanką do uwzględnienia tak sformułowanego powództwa jest, zgodnie z art. 417¹ § 2 k.c., przedstawienie orzeczenia stwierdzającego niezgodność z prawem wydanego w jego sprawie prawomocnego wyroku.

Bezspornym było, że powód nie uzyskał orzeczenia stwierdzającego niezgodność z prawem prawomocnych wyroków Sądu Okręgowego w Zielonej Górze i Sądu Apelacyjnego w Poznaniu. Tak opisany brak prejudykatu, jak już wspomniano, wyklucza możliwość przypisania pozwanemu odpowiedzialności odszkodowawczej za wydanie kwestionowanych orzeczeń, co czyni zgłoszone przez powoda roszczenie niezasadnym.

Wskazać w tym miejscu należy, że w niniejszej sprawie nie znajdzie zastosowania powoływany przez stronę pozwaną art. 424^{1a} k.p.c., zgodnie z którym od wyroków sądu drugiej instancji, od których wniesiono skargę kasacyjną, oraz od orzeczeń Sądu Najwyższego skarga nie przysługuje. Orzeczenie Sądu Najwyższego wydane na skutek wniesienia skargi kasacyjnej traktuje się jak orzeczenie wydane w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi.

Stwierdzić bowiem należy, że od orzeczenia Sądu II Instancji nie została skutecznie wniesiona skarga kasacyjna, gdyż Sąd Najwyższy odrzucił skargę na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c., a nie odmówił jej przyjęcia na podstawie art. 398⁹ k.p.c. Sąd Najwyższy nie poddał zatem skargi nawet tak zwanemu przedsądowi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2008 r., sygn. akt: II CNP 38/08, LEX nr 494146: „przez skargę kasacyjną "wniesioną" należy rozumieć skargę "wniesioną skutecznie", tj. taką, która nie została odrzucona, a Sąd Najwyższy poddał ją co najmniej tzw. przedsądowi (art. 398⁹ k.p.c.) albo rozpoznał po przyjęciu do rozpoznania.”).

Reasumując, należy wskazać, że powód nie spełnił podstawowej przesłanki koniecznej do uwzględnienia roszczenia odszkodowawczego wywodzonego z niesłusznego, zdaniem strony, wyroku sądowego, to jest nie przedstawił orzeczenia Sądu Najwyższego stwierdzającego wydanie wyroku w sprawie powoda niezgodnie z prawem.

Niezależnie od powyższego, dodatkowo wskazać należy, że powód nie wykazał także w niniejszym postępowaniu, że kwestionowane orzeczenia są niezgodne z prawem, ani nie wykazał wysokości szkody oraz adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy wydanymi wyrokami a szkodą. Nie zgłosił też na tę okoliczność wniosków dowodowych. Powód wykazał jedynie, że zamierzał kupić nieruchomości. Nie wykazał jednak utraconego dochodu, a w szczególności jego wysokości. Nie wykazał również, że zasadne było zasądzenie na jego rzecz renty uzupełniającej stanowiącej różnicę pomiędzy pobieraną rolniczą rentą wypadkową a wysokością utraconych dochodów z tytułu prowadzonego gospodarstwa rolnego. Kwestie te były jednak wtórne w stosunku do podstawowej kwestii braku prejudykatu stwierdzającego niezgodność z prawem wydanych wyroków.

Mając na uwadze powyższe rozważania faktyczne i prawne, Sąd oddalił powództwo jako niezasadne.

Sąd odstąpił od obciążania powoda obowiązkiem zwrotu **kosztów procesu** na rzecz strony przeciwnej, mając na uwadze trudną sytuację materialną powoda, będącą także podstawą do zwolnienia powoda od kosztów sądowych, co umożliwiło zastosowanie art. 102 k.p.c.

Z powodu braku podstaw do ściągnięcia od strony przeciwnej opłaty od pozwu, od której powód został zwolniony (postanowienie – k. 42), na podstawie art. 113 ust. 1 (a contrario) ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.), Sąd przejął tę opłatę na rachunek Skarbu Państwa – kasy Sądu Okręgowego w Warszawie.

SSO Małgorzata Mączkowska